

Estructures Algebraiques: Tema 1

Dean

December 12, 2017

Contents

1	TODO Grup	3
2	TODO Interseccio, unio, producte i generacio	3
3	Elements d'un grup	3
3.1	Definico Centre	3
3.2	Definico Centralitzador	3
3.3	Definico Normalitzador	3
3.3.1	Observacio:	3
4	TODO Ordre d'un element, grup ciclic	4
5	TODO Morfismes de grups	4
6	Classes laterals	4
6.1	Definico	4
6.2	Definico de la classe d'equivalencia	4
6.3	Definico Classe Lateral:	4
6.3.1	Observacio:	4
6.4	Teorema de Lagrange	4
6.4.1	TODO Demo	4
7	Subgrup normal, Grup quocient	4
7.1	Definico: Subgrup Normal	4
7.2	Lema	4
7.2.1	TODO Demo	5
7.3	Observacio	5
7.4	Observacio	5
7.5	Definico: Operacio interna	5
7.6	Corollari	5
7.7	Exercici: La aplicacio quocient es un morfisme	5
8	Primer teorema d'isomorfisme	5
8.1	TODO Teorema:	5

9	El grup multiplicatiu d'un cos finit	5
9.1	Definició	5
9.2	Teorema	6
9.2.1	TODO demo	6
10	Grup simples	6
10.1	Definició	6
10.2	Proposició	6
10.2.1	TODO Demo	7
10.3	Teorema de Feit-Thompson	7
10.4	Teorema	7
10.4.1	TODO Demo	7
10.5	Proposició	7
10.5.1	TODO Demo	7
11	Grup resolubles	7
11.1	Definició torre normal	7
11.2	Definició Grup Resoluble	7
11.3	Teorema: Segon Teorema d'isomorfisme	7
11.3.1	TODO Demo	8
11.4	Teorema: Jordan-Holder	8
11.4.1	TODO Demo	8
11.5	Proposició	8
12	Accio d'un grup en un conjunt	8
12.1	Definició: Accio d'un grup en un conjunt	8
12.2	Observació	8
12.3	Definició: Orbita d'un element	8
12.4	Definició: L'estabilitzador/grup d'isotropia d' $x \in X$	8
12.5	Lema:	8
12.5.1	TODO DEMO	9
12.6	Proposició	9
12.6.1	TODO DEMO	9
12.7	Definició: punt fix	9
12.8	Definició: Accio Transitiva	9
12.9	Definició: Accio Fidel	9
12.9.1	Observació:	9
12.10	Accio per translació en X , quan $X = G$	9
12.11	Teorema de Cayley	10
12.11.1	TODO Demo	10
12.12	Definició: Accio per conjugació de G en $X = G$	10
12.12.1	Centre	10
12.12.2	Centralitzador	10
12.13	Definició: Accio per translació en les classes laterals	10
12.14	Definició: Accio per conjugació en els subgrups	10
12.15	Teorema de Cauchy	11

12.15.1 TODO Demo	11
13 Subgrups de Sylow	11
13.1 Definicio: p-grups: Subgrups de Sylow	11
13.2 Teorema:	11
13.2.1 TODO demo	11
14 Teoremas de Sylow	11
14.1 Teorema: Primer Teorema de Sylow	11
14.2 Definicio	11
14.2.1 Observacio:	11
14.3 Teorema: Segon Teorema de Sylow	12
14.3.1 TODO Demo	12

1 **TODO Grup**

2 **TODO Interseccio, unio, producte i generacio**

3 **Elements d'un grup**

3.1 **Definicio Centre**

Signi G un grup, llavors el Centre G es $\mathcal{Z}(G) = \{a \in G \mid aba^{-1} = b \quad \forall b \in G\} = \{a \in G \mid ab = ba \quad \forall b \in G\}$.

3.2 **Definicio Centralitzador**

Signi G un grup, i H un subgrup de G llavors el Centralitzador de H en G es $\mathcal{Z}_G(H) = \{a \in G \mid aba^{-1} = b \quad \forall b \in H\} = \{a \in G \mid ab = ba \quad \forall b \in H\}$.

3.3 **Definicio Normalitzador**

Signi G un grup, i H un subgrup de G , llavors el normalitzador de H en G es $N_G(H) = \{a \in G \mid aHa^{-1} = H\} = \{a \in G \mid aH = Ha\}$.

3.3.1 **Observacio:**

Normalitzador de H en $G = G \iff H \triangleleft G$

4 TODO Ordre d'un element, grup ciclic

5 TODO Morfismes de grups

6 Classes laterals

6.1 Definició

Sigui G un grup i H un subgrup de G . $a, b \in G$.

Definim $a \sim b$ (esquerra) $\iff a^{-1}b \in H$

6.2 Definició de la classe d'equivalència

$$\bar{a} := \{ b \in G \mid a \sim b \}$$

$$aH := \{ ax \mid x \in H \}$$

Observem que $aH = \bar{a}$

A més H i aH tenen el mateix cardinal.

6.3 Definició Classe Lateral:

Anomenem $G/H = \{aH \mid a \in G\}$ el conjunt de les classes laterals per l'esquerra (conjunt quocient).

Diem també que l'índex de H en G es $[G : H] = |G/H|$ = nombre d'elements de G modul H

6.3.1 Observació:

1. El nombre de classes laterals per l'esquerra es el mateix que el nombre de classes laterals per la dreta.
2. L'índex és multiplicatiu. $K \subset H \subset G$. Llavors $[G:K] = [G:H] * [H:K]$

6.4 Teorema de Lagrange

Sigui G un grup i H un subgrup, G finit.

Aleshores $|G| = |G/H| * |H| \iff |G/H| = \frac{|G|}{|H|}$, i a més $|H|$ divideix $|G|$.

6.4.1 TODO Demo

7 Subgrup normal, Grup quocient

7.1 Definició: Subgrup Normal

Sigui G un grup, H un subgrup de G . H és subgrup normal de G si $aH = Ha \forall a \in G$.

7.2 Lema

$f: G_1 \rightarrow G_2$ morfisme de grups. Aleshores,

1. Si $H_1 \triangleleft G_1 \implies f(H_1) \triangleleft f(G_1)$.

2. Si $H_2 \triangleleft G_2 \implies f^{-1}(H_2) \triangleleft G_1$.

7.2.1 TODO Demo

7.3 Observacio

$H \subseteq K \subseteq G$, H, K subgrups de G . Aleshores.

Si $H \triangleleft G \implies H \triangleleft K$. El reciproc es fals.

7.4 Observacio

si $H \triangleleft G$, aleshores $(aH)^*(bH) = (ab)H$

7.5 Definicio: Operacio interna

Sigui $H \triangleleft G$ i sigui $G/H = \{aH \mid a \in G\}$ el conjunt de classes laterals per l'esquerra modul H . En G/H definim l'operacio interna:

$$\begin{aligned} G/H \times G/H &\rightarrow G/H \\ aH \times bH &\mapsto (ab)H \end{aligned}$$

7.6 Corol.lari

G/H es un grup i s'anomena el grup quocient de G per H .

7.7 Exercici: La aplicacio quocient es un morfisme

8 Primer teorema d'isomorfisme

8.1 TODO Teorema:

Sigui $f : G_1 \rightarrow G_2$ morfisme de grups, Sigui $H \triangleleft G_1$, i sigui l'aplicació

$$\begin{aligned} \tilde{f} : G_1/H &\rightarrow G_2 \\ aH &\mapsto \tilde{f}(aH) := f(a) \end{aligned}$$

9 El grup multiplicatiu d'un cos finit

9.1 Definicio

Sigui $\mathbb{K}$ un cos. El grup multiplicatiu de $\mathbb{K}$ és

$$\mathbb{K}^* = \mathbb{K} \setminus \{0\} = \{x \in \mathbb{K} \mid x \neq 0\}$$

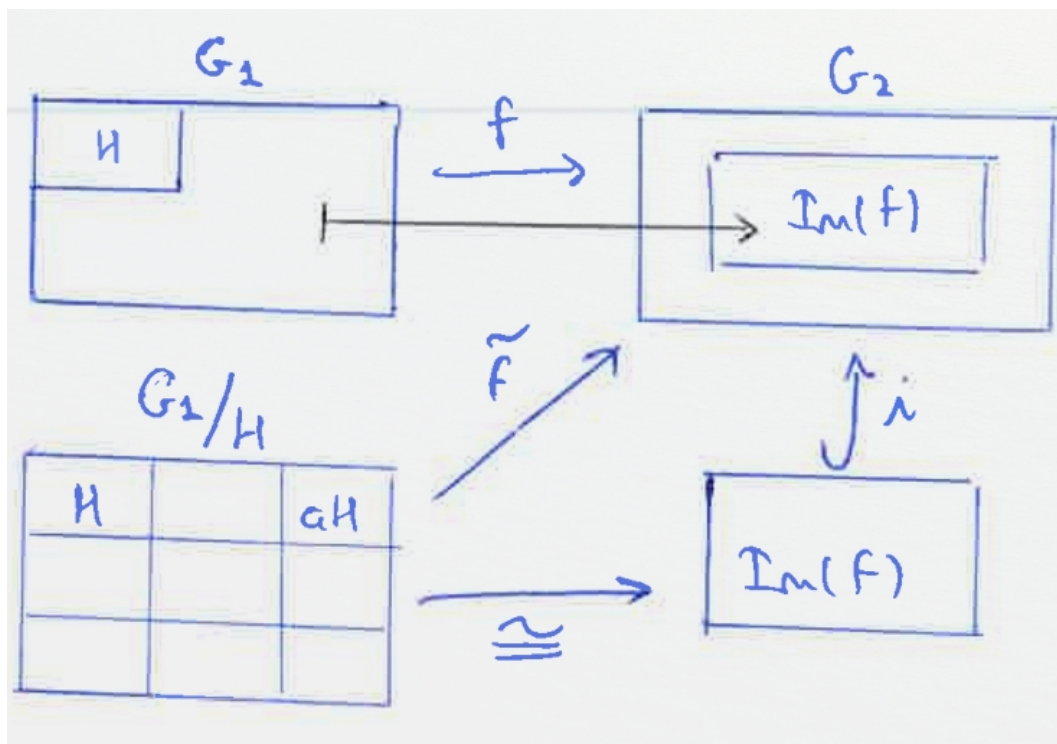

Figure 1: Primer teorema d'isomorfisme

9.2 Teorema

Sigui $\mathbb{K}$ un cos. Sigui G un subgrup finit de $\mathbb{K}^*$. Aleshores G és cíclic

9.2.1 TODO demo

10 Grup simples

10.1 Definició

Sigui G un grup no trivial. Direm que G és simple si els únics subgrups normals de G són $\{1\}$ i G .

10.2 Proposició

Sigui G un grup no trivial. Son equivalents

1. G és simple i abeliana
2. $|G| = p$, on p és primer
3. $G \cong \mathbb{Z}/p\mathbb{Z}$

10.2.1 TODO Demo

10.3 Teorema de Feit-Thompson

Sigui G grup simple, Suposem $|G|$ es senar. Aleshores G es ciclic i $G \cong \mathbb{Z}/p\mathbb{Z}$.

10.4 Teorema

Sigui $n \geq 5$, Aleshores $\mathcal{A}_n$ es simple

10.4.1 TODO Demo

10.5 Proposicio

Sigui G un grup, $H \triangleleft G$. Aleshores,
 G/H es grup simple $\iff H$ es un element maximal en el conjunt $\{K \mid K \triangleleft G, K \neq G\}$

10.5.1 TODO Demo

11 Grup resolubles

11.1 Definicio torre normal

Una torre normal de G es $G = G_0 \triangleright G_1 \triangleright G_2 \triangleright \dots \triangleright G_n = \{1\}$ on G es un grup i $G_i \triangleleft G_{i+1}$.
Anomenem n la *longitud de la torre*
 G_{i-1}/G_i s'anomenen els *quocients de la torre*

A mes definim:

- **Torre normal abeliana:** Torre normal amb quocients abelians.
- **Torre normal simple/serie de composicio:** Torre normal amb quocients abelians

11.2 Definicio Grup Resoluble

Direm que G es resoluble si te una torre normal abeliana.

11.3 Teorema: Segon Teorema d'isomorfisme

Sigui G grup i H, K dos subgrups de G . Suposem $H \triangleleft G$. Aleshores:

1. $H \cap K \triangleleft K$
2. $H \cdot K$ es subgrup de G
3. $H \triangleleft H \cdot K$
4. A mes a mes, $K/H \cap K \cong H \cdot K/H$

11.3.1 TODO Demo

11.4 Teorema: Jordan-Holder

Sigui G un grup i $\left\{ \begin{array}{l} G = G_0 \triangleright G_1 \triangleright G_2 \triangleright \dots \triangleright G_n = \{1\} \\ G = H_0 \triangleright H_1 \triangleright H_2 \triangleright \dots \triangleright H_m = \{1\} \end{array} \right\}$ Dues series de composicio de G

Aleshores $n = m$, i $\exists \sigma \in \mathcal{S}_n$ tal que $H_i/H_{i+1} \cong G_{\sigma(i)}/G_{\sigma(i)+1}$.

11.4.1 TODO Demo

11.5 Proposicio

Sigui G un grup, H un subgrup de G . Aleshores

1. Si G es resoluble $\implies H$ es resoluble
2. Si $H \triangleleft G$ i G es resoluble $\implies G/H$ es resoluble
3. Si $H \triangleleft G$ i H i G/H son resolubles $\implies G$ es resoluble

12 Accio d'un grup en un conjunt

12.1 Definicio: Accio d'un grup en un conjunt

Sigui G un grup. Sigui X un conjunt. Una accio de G en X es una aplicacio

$$\begin{aligned} \varphi : G \times X &\rightarrow X \\ (a, x) &\mapsto \varphi(a, x) = ax \end{aligned}$$

tal que:

1. $a \cdot (b \cdot x) = (a \cdot b) \cdot x \quad \forall a, b \in G, \forall x \in X$
2. $1 \cdot x = x \quad \forall x \in X$

12.2 Observacio

Hi ha una bijeccio entre

$$\{\varphi : G \times X \rightarrow X \mid \varphi \text{ accio de } G \text{ en } X\} \leftrightarrow \{\phi : G \rightarrow \text{Perm}(X) \mid \phi \text{ morfisme de grups}\}$$

12.3 Definicio: Orbita d'un element

L'orbita de $x \in X$ es el subconjunt $G \cdot x = \{ax \mid a \in G\} \subseteq X$

12.4 Definicio: L'estabilitzador/grup d'isotropia d' $x \in X$

$G_x := \{a \in G \mid ax = x\} \subseteq G$, es un subgrup de G .

12.5 Lema:

Si x, y estan en la mateixa orbita, els seus estabilitzadors son conjugats.

Concretament, si $y = ax \implies G_y = aG_xa^{-1}$

12.5.1 TODO DEMO

12.6 Proposicio

L'aplicacio

$$G \cdot x \rightarrow G/G_x$$

$$ax \mapsto a \cdot G_x$$

esta ben definida i es bijectiva. En particular,

1. $|G \cdot x| = |G/G_x| = [G : G_x]$
2. Si G es finit, $|G \cdot x| \mid |G|$
3. Si X es finit, $|X| = \sum_{i=1}^n |G \cdot x_i| = \sum_{i=1}^n [G : G_{x_i}]$

12.6.1 TODO DEMO

12.7 Definicio: punt fix

$x \in X$ es un punt fix per l'accio si $ax = x \forall a \in G$. En particular
 $G \cdot x = \{ax \mid a \in G\} = \{x\}$, $G_x = \{a \in G \mid ax = x\} = G$

12.8 Definicio: Accio Transitiva

$G \times X \rightarrow X$ es accio transitiva si $\forall x, y \in X, \exists a \in G$ tal que $y = ax$.
 En aquest cas. $G \cdot y = X \forall y \in X$.

12.9 Definicio: Accio Fidel

$G \times X \rightarrow X$ es accio fidel si $\forall a \neq b, a, b \in G$. Aleshores $m_a \neq m_b$, on

$$m_a : X \rightarrow X$$

$$x \mapsto ax$$

$$m_a \in \text{Perm}(X)$$

12.9.1 Observacio:

Si be $G \times X \rightarrow X \cong m : G \rightarrow \text{Perm}(X)$ es morfisme de grups, si imposem que es fidel, el morfisme es injectiu. A mes si X es finit l'accio es isomorf a un subgrup del grup simetric.

12.10 Accio per translacio en X, quan $X = G$

Segui G un grup, definim

$$G \times G \rightarrow G$$

$$a \quad x \mapsto a \cdot x = ax$$

I es efectivament una accio.

12.11 Teorema de Cayley

Sigui G un grup finit, $n = |G|$. Aleshores G es isomorf a un subgrup del grup simetric $\mathcal{S}_n$

12.11.1 TODO Demo

12.12 Definicio: Accio per conjugacio de G en $X = G$

$$\begin{aligned} G \times G &\rightarrow G \\ a \quad x &\mapsto a \cdot x = axa^{-1} \end{aligned}$$

12.12.1 Centre

$x \in G$ es punt fix $\iff a \cdot x = x \quad \forall a \in G \iff axa^{-1} = x \quad \forall a \in G \iff ax = xa \quad \forall a \in G \iff x \in \mathcal{Z}(G) = \{x \in G \mid ax = xa \quad \forall a \in G\} =$ centre de G . El centre de G es subgrup.

12.12.2 Centralitzador

L'estabilitzador de $y \in G$ es $G_y = \{a \in G \mid a \cdot y = y\} = \{a \in G \mid aya^{-1} = y\} = \{a \in G \mid ay = ya\} = \mathcal{Z}_G(y)$, centralitzador de G . El centralitzador tambe es un subgrup de G .

12.13 Definicio: Accio per translacio en les classes laterals

Sigui G grup, H subgrup de G i $X = G/H = \{aH \mid a \in G\}$

$$\begin{aligned} G \times G/H &\rightarrow G/H \\ a \quad bH &\mapsto abH \end{aligned}$$

- Es una accio transitiva.
- si $aH \in X = G/H$: L'estabilitzador de aH es $G_{aH} = \{b \in G \mid b(aH) = aH\} = aHa^{-1}$

12.14 Definicio: Accio per conjugacio en els subgrups

Sigui G grup i $X = \{H \mid H \text{ subgrup de } G\}$.

$$\begin{aligned} G \times \{\text{sg. de } G\} &\rightarrow \{\text{sg. de } G\}, \text{ conjugat de } H \\ a \quad H &\mapsto aHa^{-1} \end{aligned}$$

Si H es subgrup de G , l'orbita d' H es:

$G \cdot H = \{a \cdot H \mid a \in G\} = \{aHa^{-1} \mid a \in G\}$: els conjugats de H

H es punt fix per l'accio si $a \cdot H = H \iff aHa^{-1} = H \quad \forall a \in G \iff H$ es subgrup normal de G

L'estabilitzador de H es: $G_H = \{a \in G \mid a \cdot H = H\} = \{a \in G \mid aHa^{-1} = H\} = N_G(H)$:

Normalitzador de H en G

Sabem que $|G \cdot H| = [G : G_H]$. Per tant.

$H \triangleleft G \iff H$ es punt fix per l'accio $\iff$ L'orbita de H te un sol punt $\iff |G \cdot H| = 1 \iff [G : G_H] = 1 \iff G_H = G \iff N_G(H) = G$

12.15 Teorema de Cauchy

Signi G un grup finit, $|G| = n$. Signi p primer tal que $p|n$.
Aleshores, $\exists x \in G$ tal que $\text{ord}(x) = p$

12.15.1 TODO Demo

13 Subgrups de Sylow

13.1 Definicio: p-grups: Subgrups de Sylow

Signi G un grup i p un nombre primer. Aleshores, G es un p -grup $\iff |G| = p^r$ per a algun $r \geq 0$.

13.2 Teorema:

Signi G un p -grup. Aleshores, $|G| = p^r$, $r \geq 0$, i:

1. G no trivial $\iff \mathcal{Z}(G)$ no trivial.
2. G es resoluble
3. si G es simple, aleshores $G \cong \mathbb{Z}/p\mathbb{Z}$

13.2.1 TODO demo

14 Teoremas de Sylow

14.1 Teorema: Primer Teorema de Sylow

Signi G un grup finit i considerem p primer, $r \geq 0$.
Aleshores, si $p^r || |G| \implies G$ conte un subgrup d'ordre p^r

14.2 Definicio

Signi G grup finit, $|G| = p^r \cdot m$, p primer, $r \geq 0$, $p \nmid m$.

Denotem $\text{Syl}_p(G) = \{H \mid H \text{ subgrup de } G, |H| = p^r\}$.

Els anomenem els p -subgrups de Sylow de G (p -Sylow de G) i denotem $n_p(G) = \text{cardinal de } \text{Syl}_p(G)$.

14.2.1 Observacio:

1. El conjugat d'un p -Sylow es un p -Sylow ja que $|H| = |aHa^{-1}|$.
2. Els P -subgrups son $\{H \mid H \text{ subgrup de } G, |H| = p^s, s \leq r\}$.

14.3 Teorema: Segon Teorema de Sylow

Sigui G grup finit, $|G| = p^r \cdot m$, p primer, $r \geq 0$, $p \nmid m$.

1. Si L es un p -subgrup de G ($|L| = p^s, s \leq r$). Aleshores $\exists H \in Syl_p(G)$ tal que $L \subseteq H$
2. Si H i P son dos p -Sylow de G . Aleshores $\exists a \in G$ tal que $aHa^{-1} = P$. Es a dir, tots els p -Sylow son conjugats.
3. $n_p(G) \equiv 1 \pmod{p}$ i $n_p(G) | m$.

14.3.1 TODO Demo